

NEZAPOSLENOST MLADIH U JUGOISTOČNOJ EUROPI

Veljingrad, 19. – 20. lipnja 2000.

U razdoblju od 19. do 20. lipnja 2000. u Veljingradu (Bugarska) održan je seminar na temu *Nezaposlenost mladih u Jugoistočnoj Europi*, kojega je u okviru svoga projekta "Stručno obrazovanje i osposobljavanje protiv socijalne isključenosti" organizirala Europska fondacija za obrazovanje (European Training Foundation). Seminaru su prisustvovali predstavnici zemalja Pakta o stabilnosti (Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije i Rumunjske), te Slovenije i nekih zemalja Europske unije.

Ciljevi seminara bili su sljedeći:

- istaknuti opseg, uzroke i posljedice nezaposlenosti mladih u Jugoistočnoj Europi;

- pomoći zemljama u ovoj regiji da razviju svoj vlastiti okvir djelovanja i definiranja konkretnih projekata.

Glavno pitanje koje se nalazilo u pozadini svih izlaganja i diskusija bilo je sljedeće: što mogu kreatori politike obrazovanja i zapošljavanja učiniti kako bi pomogli mladim ljudima da nadu odgovarajući posao u nesigurnom i ekonomski nepovoljnom okruženju u kojemu se već dulje vrijeme nalazi Jugoistočna Europa?

Na seminaru su glavne teme rasprave bile sljedeće:

- pristup obrazovanju i stručnom osposobljavanju;

- politika zapošljavanja namijenjena mladim osobama;

- unapređivanje regionalnoga / lokalnoga razvoja, inicijativa na tržištu rada i poduzetništva;

- uspostava partnerstva između zapošljavanja i obrazovanja / stručnog osposobljavanja.

Svaka je zemlja prethodno izradila priopćenje o nezaposlenosti mlade populacije u svome području. Pritom se pod mladim osobama misli se na dobnu skupinu od 15 do 24 godine. Naime, čitavo područje Jugoistočne Europe nalazi se u fazi manje ili više intenzivnoga gospodarskog restrukturiranja, što se snažno reflektira na tržištu rada. Posljednjih desetak godina nezaposlenost je u svim tim zemljama bila u porastu i dostigla je dvoznamenkaste brojeve.

No budući da su mnogi gospodarski procesi u tijeku u većini ovih zemalja, a neki tek predstoje (npr. proces privatizacije u nekim zemljama regije), nezaposlenost nažalost nije u svim zemljama dostigla svoju maksimalnu razinu. U tako nepovoljnom okruženju mlada populacija osobito je pogođena nezaposlenošću. Stope nezaposlenosti u ovim zemljama redovito su dvostruko, pa čak i trostruko, više nego stope ukupne nezaposlenosti, a kreću se od 18,0 i 20,8 posto u Sloveniji i Rumunjskoj, do čak 70 posto u Makedoniji. Osnovni uzrok tako visoke nezaposlenosti mladih osoba jest niska ekonomska aktivnost u regiji i, shodno tome, nedostatak radnih mjesta. Drugi vrlo značajan razlog jest nemogućnost obrazovnog sustava da pripremi mlade ljude za novonastale promjene u gospodarstvu, što još više produbljuje već postojeći problem strukturne nezaposlenosti. Stoga je većina zemalja u regiji pokrenula reforme obrazovnoga sustava kako bi ga što bolje prilagodila zahtjevima tržišnoga gospodarstva. Gotovo sve ove zemlje u tim planovima imaju potporu bilo Europske unije bilo neke međunarodne institucije.

Poseban problem u svim zemljama regije predstavljaju osobe koje ne nastavljaju obrazovanje nakon obveznoga školovanja, te oni koji ispadaju iz redovnog obrazovanja. U nekim je zemljama ta kategorija posljednjih godina čak u porastu, što se objašnjava povećanjem siromaštva u tim zemljama. Naime, osiromašena porodica više ne može ekonomski izdržati školovanje svoje djece. Jedan od razloga je i nemotiviranost mladih ljudi za nastavak školovanja. Tako npr. u Albaniji čak oko 40% mladih ne nastavlja obrazovanje nakon osnovne škole (u Hrvatskoj je to oko 5% mladih).

Zemlje u regiji još uvijek nisu definirale sveobuhvatnu politiku smanjivanja nezaposlenosti mladih osoba, izuzev Bugarske koja upravo radi na projektu "Socijalna i ekonomska integracija mladeži". No gotovo su sve zemlje uključile mlade osobe kao ciljanu populaciju u provođenje aktivne politike zapošljavanja (izuzetak su Albanija i Bosna i Hercegovina), što svakako ukazuje na to da njihove vla-

de itekako prepoznaju specifičnu situaciju mladih na tržištu rada. Najčešće korištene mjere u suzbijanju nezaposlenosti mladih bile su sljedeće:

– *sufinanciranje zapošljavanja* mladih osoba za određeno vremensko razdoblje; ova je mjera korištena gotovo u svim zemljama regije;

– *javni radovi* – ova je mjera rijetko namijenjena isključivo mladoj populaciji i smatra se najmanje pogodnom za zapošljavanje mladih osoba (posebno tinejdžera); međutim, kombinirana sa stručnim osposobljavanjem ona može biti korisna u povećanju šansi za nalaženje zaposlenja nakon završetka programa;

– *stručno osposobljavanje, prekvalifikacija i dokvalifikacija* – ova mjera ima dvostruki cilj: smanjiti neusklađenosti pounde i potražnje, te pružiti priliku mladim osobama nižih kvalifikacija da steknu prvo zanimanje ili zanimanje više stručne razine. Riječ je o prilično skupoj mjeri, pa je stoga preporučljivo pažljivo birati programe obrazovanja. Naime, često i nakon prekvalifikacije ili dokvalifikacije mlada osoba ne nalazi posao.

Na kraju rasprava vođenih tijekom seminara identificirani su sljedeći zadaci koje je potrebno postaviti u okviru politike zapošljavanja:

– unapređivanje planova zapošljavanja povezanih s planovima ekonomskog razvoja kako na nacionalnoj tako i na regionalnoj razini;

– adekvatna dijagnoza akutnih problema mlade populacije budući da se radi o prilično heterogenoj skupini;

– priprema opsežnih mjera, vodeći pritom računa o specifičnim potrebama mlade popu-

lacije, a prema ranije spomenutoj dijagnozi problema;

– kreiranje partnerstva na lokalnoj i regionalnoj razini između škola, poslodavaca, službi za zapošljavanje, gospodarskih komora, lokalnih odnosno regionalnih vlasti, lokalnih službi za socijalnu zaštitu, predstavnika državnih vlasti, nevladinih udruga i predstavnika mladih ljudi;

– pružanje potpore u otvaranju malih i srednjih poduzeća te samozapošljavanju;

– omogućavanje prekvalifikacije i dokvalifikacije za zanimanja koja se traže na lokalnom odnosno regionalnom tržištu rada;

– otvaranje klubova za traženje posla i omladinskih centara u kombinaciji s profesionalnom orijentacijom koju bi osiguravale službe za zapošljavanje;

– stručno usavršavanje osoba iz institucija koje kreiraju politiku zapošljavanja.

Nakon dvodnevne prezentacije priopćenja, diskusija i rada u radionicama, svaka je zemlja predložila projekte pomoći za rješavanje i ublažavanje problema nezaposlenosti mladih na svome području.

Smatramo važnim napomenuti da su predstavnici Hrvatske na tom seminaru predložili tri projekta:

– tečajevi za pružanje pomoći u traženju posla,

– poticanje poduzetništva u nezaposlene mlade populacije,

– mjere za smanjivanje nezaposlenosti mladih kroz hrvatski obrazovni sustav.

Nada Kerovec